

кнення необхідності пошуку нових, більш дієвих, альтернативних підходів до вирішення корпоративних конфліктів. Одними з таких можливих підходів є медіація та фасилітація, які широко застосовуються в практиці зарубіжними корпораціями та практично невідомі в Україні.

Список використаних джерел

1. Анцупов А.Я., Баклановский С.В. Конфліктологія в схемах и комментариях. – СПб.: Питер, 2007. – 288 с.
2. Балабанова Л.В. Конфліктологія: підручник / Л.В. Балабанова, К.В. Савельєва. – Донецьк.: ДонНУЕТ, 2009. – 468 с.
3. Дмитриев А.В., Кудрявцев В.Н. Введение в общую теорию конфликтов. – М.: ИНИОН РАН, 2000. – 212 с.

4. Осипенко О.В. Конфлікти в діяльності органів управління акціонерних компаній. – М.: Статут, 2007. – 621 с.

5. Пед'єко А. Б. Власність, контроль і конфлікт інтересів в акціонерних товариствах / А.Б. Пед'єко. – К.: Києво–Могилян. акад., 2008. – 325 с.

6. Рунессон Ерік М., Гі Марі–Лоранс. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління. – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www1.ifc.org/wps/wcm/connect>

7. Сватко ДО. І. Конфлікти в галузі державного управління: риторичний вимір // Конфліктологічна експертіза: теорія і методика. Вип. 6. – К.: Товариство конфліктологів України, 2008. – С. 71–85.

8. International Finance Corporation – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www1.ifc.org>

О.Л. ЧЕРНЕНКО,

аспірант, НДЕІ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України

Державне регулювання структурних змін в економіці

У статті досліджено питання реалізації структурної політики на основі узагальнення зарубіжного досвіду. Уточнене поняття структурної політики, виокремлені її основні напрями – структурної корекції із селективним втручанням держави в економічні процеси та структурної модернізації з функціональним втручанням.

Ключові слова: структурна політика, промислова політика, структурні зрушень, структурні зміни, державне регулювання економіки.

В статье исследованы вопросы реализации структурной политики на основе обобщения зарубежного опыта. Уточнено понятие структурной политики, выделены ее основные направления – направление структурной коррекции с селективным вмешательством государства в экономические процессы и структурной модернизации с функциональным вмешательством.

Ключевые слова: структурная политика, промышленная политика, структурные сдвиги, структурные изменения, государственное регулирование экономики.

The article deals with problems of implementation of structural policy. The content of article is based on the generalisation of foreign experience in this area. In the article, the definition of structural policy is discussed, and its main directions are determined. Special attention is paid to the selective measures of control and to the structural modernisation with functional regulation from the side of the state.

Keywords: structural policy, industrial policy, structural changes, structural shifts, government regulation of the economy.

Постановка проблеми. Регулювання структурних змін у національній економіці стало одним з дієвих способів за-

безпечення зростання економік багатьох зарубіжних країн у другій половині ХХ ст. (таких як Китай, Японія, Південна Корея, Німеччина, Франція та ін.). Таке регулювання здійснюється в рамках реалізації структурної, промислової або національної соціально–економічної політики держави. У кожній країні цей процес відбувається з різним ступенем прямо-го втручання держави у перебіг економічних (ринкових, інвестиційних, інноваційних та ін.) процесів. У тлумаченні структурної політики наявні розбіжності, оскільки в наукових джерелах вона зазвичай розглядається в контексті особливостей економіки певної країни. Це зумовлює необхідність в аналізі її понятійного апарату та систематизації різних варіантів реалізації регулювання структурних змін.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблематика структурної політики, державного регулювання структурних змін та структурних зрушень висвітлюється у публікаціях таких вітчизняних та російських економістів, як А. Акаєв, А. Саригулов та В. Соколов [1], В. Дубіщев [2], С. Єрмолаєв та С. Капканщиков [3], Б. Кvasнюк [4], О. Коломицьєва [5], М. Ксенофонтов [6], В. Крючкова [7], А. Мельник [8], Н. Рейс [9], О. Свінцов [10], І. Сотник [11], О. Сухарев [12], О. Чмир, О. Михайлена та С. Захарін [13] та ін.

Метою статті є узагальнення та систематизація зарубіжного досвіду реалізації структурної політики.

Виклад основного матеріалу. В публікаціях вітчизняних економістів та їхніх колег із країн СНД існують розбіжності при застосуванні термінології «структурних змін» та «структурних зрушень» в економіці. Однак треба відмітити, що в більшості випадків структурні зміни та структурні зрушень не виступають тотожними дефініціями, оскільки зрушення (на відміну від змін) призводять до суттєвішого впливу на економіку.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

У зарубіжній науковій літературі затвердилося єдине всеохоплююче поняття «структурні зміни» [14]. Структурні зрушенння також входять до цієї категорії, але лише частково. Оскільки економічна структура носить динамічний характер, зміни відбуваються постійно, а зрушенння виявляються на певних часових проміжках. Індикатором зрушень може, наприклад, виступати швидкість зміни певної частки в структурі, яка перевищує граничне значення, встановлене для простих змін. У даній статті під структурними змінами розуміються як прості зміни, так і зрушення.

Словник Б. Райзберга окреслює сферу застосування структурної політики, а саме – це політика, яка проводиться урядом країни, регіонів, адміністрацією підприємств у відношенні галузевої, регіональної, відтворюальної структури економіки в цілому та окремих її частин, а також структури доходів та витрат, споживання, нагромадження, експорту та імпорту [15]. Фінансовий словник визначає структурну політику як систему заходів, що спрямовані на формування необхідних загальнодержавних, внутрішньогалузевих та регіональних пропорцій [16].

При визначенні цілей структурної політики наявні розбіжності. Зокрема, В. Соколинський [17] вважає, що ціль структурної політики – стимулювання НТП, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, рішення ряду соціальних проблем. Він наголошує на розумінні структурної політики у широкому та вузькому сенсах: у першому випадку – це вплив на всю сукупність структурних аспектів економіки, у другому – вплив лише на зміни галузевих та відтворювальних пропорцій. О. Сухарев [12] зазначає, що під структурною політикою зазвичай розуміють урядові довгостроково орієнтовані заходи, впливи держави, спрямовані на формування та (або) виникнення ефективних міжсекторних та внутрішньосекторних пропорцій національної економічної системи. Ціль таких впливів полягає в забезпеченні сталості розвитку економіки, пропорційності у розвитку різноманітних економічних структур, виключенні перекосу у їх розвитку та режиму невідповідного домінування одних структур над іншими при забезпеченні високих соціальних стандартів життя та споживання. Довгострочовим орієнтиром такої політики є забезпечення конкурентоспроможності економіки за рахунок випереджаючого науково-технологічного прогресу та інноваційної складової економічної системи.

Деякі вчені розглядають структурну політику як інструмент реалізації промислової політики. Зокрема, так вважає А. Нестерова, яка вказує, що структурна політика – це сукупність заходів, що впливають на збалансованість промислового потенціалу, галузеві та міжгалузеві пропорції [18]. Частково можна погодитися з такою точкою зору, оскільки структурна політика в економіках багатьох розвинутих країн фокусується більшою мірою на оновленні основних фондів та впровадженні нових високотехнологічних видів промислової діяльності. В такому випадку зусилля урядів спрямовуються на утворення такої фінансової системи в країні, яка сприятиме

капітальним вкладенням в промисловість та супутні їй галузі (енергетика, транспорт, спеціалізовані фінансові інституції та ін.). Завдяки політиці такого роду частка переробної промисловості у ВВП Південної Кореї за період із 1970 по 1990 рік зросла із 17,8 до 27,3% [1].

С. Єрмолаєв та С. Капканціков взагалі наголошують на тому, що структурна та промислова політика часто застосовуються як синоніми і дають єдине визначення для обох термінів – це заходи державного втручання, спрямовані на створення більш сприятливих умов для пріоритетних сфер економічної активності [3].

Загалом, в усіх авторських визначеннях наголошено на регулюванні (оптимізації або корекції) основних пропорцій економічної системи. Тому ми вважаємо, що структурна політика – це комплекс державних заходів з регулювання структурних змін у національній економіці, який застосовується для досягнення основних стратегічних та тактичних цілей соціально-економічної політики країни в довгостроковій перспективі. Спираючись на досвід зарубіжних країн, досліджуваний у статті, та позиції вищеперелічених авторів, до таких цілей можна віднести підвищення конкурентоспроможності економіки, її технологічне оновлення, підтримку сталого розвитку, нарощування темпів зростання, покращення соціальних стандартів життя та ін.

Процесами структурних змін складно керувати, вони відбуваються під впливом багатьох ринкових факторів. Висока рентабельність, порівняно легші стартові умови для розгортання бізнесу, нижчі ризики та інші умови можуть призвести до надмірного зростання певних видів економічної діяльності (наприклад, до збільшення фінансового сектору та сектору послуг при скороченні реального сектору). Врегулювання структурних змін з метою стимулювання переливу капіталів та робочої сили у пріоритетні види економічної діяльності має втілюватися за рахунок забезпечення певних рамкових умов. Для їхнього створення необхідно враховувати цілі структурної політики в системі державного планування, наявність системи інституцій та нормативно-правового забезпечення, яке буде взаємоузгоджено функціонувати як на національному, так і на регіональному рівні. Очевидно, що такі заходи потребують значних фінансових затрат. В Європі структурна політика є головною видатковою статтею бюджету ЄС (блізько 38% від сукупного бюджету) [19], вона націлена на зростання конкурентоспроможності національних економік, посилення згуртованості між країнами за рахунок скорочення розриву між багатими і бідними країнами.

Доцільність та ефективність впровадження структурної політики в державне регулювання економіки починаючи з 60-х років наглядно підтверджив процес трансформації економік Японії, Південної Кореї, Китайської Народної Республіки, Сінгапуру та Тайваню. Їхня економічна політика була спрямована на індустріалізацію, причому в багатьох випадках – саме на розвиток нових для цих країн галузей машинобудування та зменшення частки традиційних сировинних

та аграрних виробництв. Галузева структура зазнала кардинальних змін, що призвело врешті–решт до стрімкого економічного зростання та здобування цими державами позицій світових експортерів продукції переробної (зокрема, високотехнологічної) промисловості.

Як наглядний приклад можна навести структурну політику Південної Кореї у 1972–1979 роках (період перебудови галузевої структури корейської промисловості та експорту відповідно до змінених умов розвитку світового господарства). В цей час країна почала втрачати конкурентні переваги в експорті трудомістких товарів (фанера, взуття, текстиль), які залишалися використанням дешевої робочої сили невисокої кваліфікації. Внаслідок цього уряд наголосив на подальшому посиленні політики імпортозаміщення та створення власних потужностей важкої та хімічної промисловості. Прискорений розвиток металургійних, хімічних та нафтохімічних виробництв зумовив появу ряду потужних промислових конгломератів, що стали основою індустріального сектору корейської економіки [20]. Багато в чому форсовану індустріалізацію могла забезпечити ефективна система державного планування, реалізація якої була покладена на спеціально створене Міністерство з економічного планування.

Таким чином, на практиці була підтверджена результatiвність державної політики визначення пріоритетних виробництв стимулування їх розвитку, що у довгостроковій перспективі підвищило конкурентоспроможність національної економіки. Треба відмітити, що у Південній Кореї, Сінгапурі та Тайвані проведення активної структурної політики багато в чому спиралося на спеціально створене інституційне середовище для розвитку ринку капіталів.

Починаючи з другої половини ХХ ст. у Німеччині застосовуються два основних напрями державного регулювання економічних процесів: кон'юнктурна (антикризове та антицикличне регулювання) та структурна політика. Структурна політика, своєю чергою, підрозділяється на секторальну (галузеву) та регіональну. Як стверджують фахівці Торгового представництва Російської Федерації у Німеччині, секторальна та структурна політика мають суттєве значення при здійсненні стратегії розвитку німецької економіки, іхніми засобами можуть бути вирішенні завдання забезпечення сталого економічного зростання та створення нових робочих місць [21]. Секторальна політика в Німеччині розділяється на «зберігаючу» та «пристосувальну». Політика зберігаючого типу спрямована на виведення з депресивного стану, технологічну модернізацію, стимулування розвитку стратегічних, але тимчасово неконкурентоспроможних виробництв, збереження робочих місць та «консервування» існуючої галузевої структури. Однак заходи німецького уряду щодо реалізації секторальної політики збереження часто виявлялися неефективними – йдеється про підтримку вугledобувної промисловості у 60-х, залізничного транспорту – в 70-х, суднобудівної промисловості – в 80-х роках [22]. Постійно зростаючі обсяги державної допомоги не приводили до створення

потенціалу для самостійного зростання галузі (особливо чітко це продемонстрував приклад багаторічної підтримки вугledобувної промисловості в Рурі [23]). Частково проблема полягала в політичному «лобіюванні» певних видів економічної діяльності та наголошенні їх пріоритетними.

Більш ефективною виявилася німецька структурна секторальна політика пристосувального типу. Вона передбачає: обмежене втручання з метою сповільнення регресивних структурних змін, створення умов для перекваліфікації безробітного працездатного населення у провідні виробництва; державну підтримку великомасштабних високотехнологічних проектів; охорону навколошнього середовища; підтримку малого та середнього бізнесу.

Окрім підтримки великомасштабних високотехнологічних проектів уряд Німеччини докладає зусиль для організації розвитку ринку венчурного капіталу, який дозволяє заохочувати фінансові ресурси для впровадження та розповсюдження інновацій. Одну з провідних ролей у цьому відіграє Фонд формування високотехнологічних компаній, який був створений 2005 року Федеральним міністерством економіки і технологій спільно з банківською групою KfW і компаніями BASF, Siemens та Deutsche Telekom [22]. Він призначений для фінансування на початкових етапах технологічних компаній, які створюються при науково–дослідних інститутах, університетах, а також корпоративних структурах.

Треба відмітити, що реалізація структурної політики стає ефективнішою за умови її інтегрування в систему державного планування. Франція має розвинену систему загальнонаціонального економічного програмування індикативного характеру. Регулювання структури французької економіки у різних її аспектах залежалося в національні плани економічного розвитку: шостий план з економічного розвитку (1971–1975) акцентувався на структурній перебудові, яка в довгостроковій перспективі мала привести до утворення нової на той час постіндустріальної моделі економіки; сьомий план (1976–1980) відрізнявся орієнтацією економіки на стимулування промислових капіталовкладень, зниження безробіття, забезпечення повної зайнятості, обмеження інфляційних процесів і скорочення дефіциту платіжного балансу; восьмий план (1981–1984) був присвячений посиленню структурної перебудови економіки з метою змінення позицій великих компаній Франції на світовому ринку, розвитку НДДКР, стимулування новітніх галузей промисловості і промислового інвестування; дев'ятий план (1985–1988) мав на меті розвиток НДДКР та розширення системи професійної підготовки робочої сили, збільшення зайнятості, боротьбу з інфляцією і регіональний розвиток; десятий план (1989–1993) переважно орієнтувався на нормалізацію структури ринку робочої сили. В 90-х роках уряд Франції відмовився від подальшого застосування національних планів (одинадцятий план був відхиленій парламентом), мотивуючи це тим, що економічне середовище ускладнилося і перестало бути достатньо прозорим для централізованої регламентації [24].

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Що стосується держав – сусідів України, то цікавий для нас досвід проведення структурної політики має Російська Федерація. У період 2000–2010 років засади структурної політики Росії були визначені у «Стратегії соціально-економічного розвитку Російської Федерації до 2010 року» [25]. Її розроблення було доручено спеціально створеній недержавній некомерційній організації «Центр стратегічних розробок». Як стверджують експерти журналу *Forbes*, за десять років стратегія реалізована приблизно на 36% [26]. Серед 11 головних цілей стратегії повністю були досягнуті лише три: зростання рівня життя населення, фактичне подвоєння ВВП та підтримка рівня платоспроможності держави. Однак прогресивні структурні зрушенні (досягнення яких також входить до списку задач стратегії) так і не відбулися. О. Сухарев вважає, що структурні зрушенні починаючи з 90-х років носили в Росії неконтрольований характер [12]. Він наголошує на двох фундаментальних проблемах проектування економічної структури російської економіки: відливі розвитку фінансового сектору від реального; зміні базисного співвідношення між доходами, які отримуються в секторах економічної системи та сукупним господарським ризиком ведення продуктивної діяльності в них.

Уряд Казахстану впровадив структурну політику як один з інструментів цілісної системи реалізації макроекономічної політики держави на одному рівні з грошово–кредитною, фіскальною, інвестиційною та галузевою політикою. У прогнозі соціально–економічного розвитку Республіки Казахстан на 2011–2015 роки [27] вказано, що ядром структурної політики є диверсифікація економіки шляхом форсованої індустріалізації. В основу індустріалізації закладаються принципи ефективної взаємодії державного і приватного секторів, підвищення конкурентоспроможності економіки, розвитку пріоритетних несировинних секторів через розвиток традиційних експортноорієнтованих видів економічної діяльності. Результатом індустріалізації має стати підвищення продуктивності економіки у всіх секторах. У середньостроковій перспективі основним механізмом індустріально–інноваційного курсу Казахстану буде процес реалізації великих інвестиційних проектів у секторах традиційної спеціалізації економіки, які мають стати кatalізаторами розвитку несировинних галузей, малого та середнього бізнесу та залучення передових технологій (інформаційні та комунікаційні технології, біотехнології та альтернативна енергетика). Побудова національної інноваційної системи, що включає значну державну підтримку в сфері фінансування НДДКР, створення нових університетів і підвищення транспарентності процесу фінансування забезпечуватимуть комплексне підвищення продуктивності економіки, у тому числі – через застосування високих технологій.

Узагальнення різних підходів до реалізації структурної політики вимагає їхньої систематизації та класифікації. Класифікація державної структурної політики не є усталеною, але можна виокремити основні підходи, які розділяють її на:

- структурну політику з функціональним та селективним втручанням [3];
- активну та пасивну структурну політику [6];
- структурну політику з прямим та опосередкованим втручанням [18].

Першочерговим є розподіл на два взаємовиключні типи державного втручання: селективне і функціональне.

Селективне втручання здійснюється з метою:

- 1) нарощування та (або) зменшення певних пропорцій в економічній структурі;
- 2) збереження структури в поточному стані в умовах наявності зовнішніх та внутрішніх факторів, що сприяють її деформації.

В обох випадках селективне втручання спрямоване на корекцію економічної структури (будь то її зміна чи збереження), тому ми називаємо такий напрям «структурною корекцією». Структурна корекція може реалізуватися з прямим втручанням в економічні процеси, що зумовлює її активний характер, або ж із опосередкованим втручанням, що робить процес її реалізації пасивним та більш розтягнутим у часі. Ступінь селективності при структурній корекції може бути різним, починаючи від впливу на окремі сектори, види економічної діяльності, стадії виробництва і завершуючи підтримкою окремих підприємств або інвестиційних проектів. Однак чим більшою є кількість поточних пріоритетів, тим складнішою є реалізація, оскільки вона потребує більших обсягів держаної допомоги та складнішої системи взаємоузгодженості цих пріоритетів.

Структурна політика з функціональним втручанням спрямована на поліпшення якісних показників економічної структури в цілому (технологічне оновлення, підвищення кваліфікації кадрів, зниження матеріало- та енергозатрат, впровадження «зелених» технологій та ін.). Переважно вона спрямована на забезпечення інституційних, фінансових та інших умов для появи, розвитку та впровадження у виробництво інновацій. Цей напрям ми називаємо «структурна модернізація». Покращення якісних характеристик завдяки інноваціям може відбуватися у всіх видах економічної діяльності, будь то високотехнологічні галузі машинобудування, екологічне аграрне виробництво або ж нові види фінансових послуг. Крім того, інновації можуть привести до виникнення нових часток в економічній структурі шляхом появи нових видів економічної діяльності.

Основні напрями схематично структурної політики зображені на рисунку.

Активна структурна політика передбачає ефективне державне планування та наявність централізованих важелів регулювання. Успішне проведення активної структурної політики означає відносно менші соціальні витрати та меншу розтягнутість у часі, порівняно із пасивною політикою, однак її реалізація вимагає певного «рівня якості та узгодженості» роботи всього державного апарату. Взірцями реалізації ефективної активної структурної політики у другій половині ХХ ст. вважаються Японія та Південна Корея [1, 9].

Напрями реалізації державної структурної політики

Складено автором на основі [9, 12, 20–22, 26, 27].

Пасивна структурна політика означає обмежене втручання держави в перебіг ринкових процесів. Політика такого роду в США спрямована на промисловість, яка у 70-х роках ХХ ст. потрапила під вплив енергетичної кризи, поступово забезпечила переход виробництва в 80-х роках на ресурсозберігаючі та працезаощаджуючі технології [28].

Структурна політика з прямим державним втручанням в економічні процеси здійснюється за допомогою таких інструментів, як:

- впровадження державних цільових програм (з метою забезпечення структурних змін шляхом підтримки пріоритетних видів економічної діяльності, згортання стагнуючих, безперспективних та екологічно шкідливих виробництв у депресивних регіонах, перепідготовку кадрів);
- створення спеціальних цільових фондів (зокрема, для проведення фундаментальних наукових досліджень);
- організація великомасштабних інвестиційних та інноваційних проектів за рахунок вітчизняних, іноземних капіталовкладень та (або) державно-приватного партнерства;
- цільові субсидії та субвенції пріоритетним секторам, видам економічної діяльності, регіонам або окремим підприємствам.

Ступінь прямого втручання у перебіг економічних процесів в структурній політиці може варіюватися. Пряма підтримка окремих видів економічної діяльності або підприємств порушує правила ринкової конкуренції, а згортання обраних регресивних виробництв, призводить до втрати робочих місць та порушення інтересів підприємців у цій сфері. Політичні сили країни можуть розділятися на прихильників активного втручання в економічні процеси та навпаки, прихильників обмеження такого впливу. Відповідно структурна політика може змінювати свій курс залежно від правлячої коаліції.

Структурна політика з опосередкованим втручанням означає створення таких правових та інституційних рамкових умов, які б стимулювали вільне переміщення капіталів у пріоритетні сфери, регіони, види економічної діяльності тощо.

Висновки

Дослідження різних підходів вчених до визначення структурної політики дозволило зробити узагальнюючий висновок: структурна політика – це комплекс державних заходів з регулювання структурних змін у національній економіці, який застосовується для досягнення основних стратегічних та тактичних цілей соціально-економічної політики в довгостроковій перспективі.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел дозволив встановити, що структурні зрушенння входять до категорії структурних змін, але при цьому їх відрізняє більш якісний вплив на економіку порівняно з простими змінами.

На основі досвіду зарубіжних країн з проведення заходів структурної політики уточнена її класифікація та запропоновано розділяти її реалізацію на два напрями: напрям структурної корекції із селективним втручанням держави в економічні процеси та напрям структурної модернізації із функціональним втручанням.

Напрями для подальших досліджень полягають у вивчені проблем реалізації регулювання структурних змін в вітчизняній економіці.

Список використаних джерел

1. Акаев А.А. Линейные атTRACTоры как мера оценки структурных изменений / А.А Акаев, А.И. Сарыгулов, В.И Соколов // Экономическая политика, №4, 2010. – С. 40.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

2. Дубіщев В.П. Вплив світової кризи на структурну політику в Україні / В.П. Дубіщев, О.В Шульгіна // Економічні науки: зб. наук. пр. – Вип. 7 (26). – К.: 2010. – С. 30–34.
3. Ермолаев С.А. Структурная политика государства в механизме экономического роста: учебное пособие / С.А. Ермолаев, С.Г. Капканчиков. – Ульяновск: УлГТУ, 2005. – 72 с.
4. Кваснюк Б.Є. Відтворювальна структура національної економіки / Б.Є. Кваснюк // Економічна теорія. – 2007. – №4. – С. 71–82.
5. Коломицева О.В. Пріоритети державного регулювання структурних трансформацій в регіональних економічних системах / О.В. Коломицева // Стадій розвиток економіки – Вип. 1 (4). – Хмельницький: 2011. – С. 30–34.
6. Ксенофонтов М.Ю. Теоретические и прикладные аспекты социально-экономического прогнозирования (очерки методологии) / М.Ю. Ксенофонтов. – М.: Издательство ИСЭПН, 2002. – 312 с.
7. Крючкова І.В. Структурні чинники розвитку економіки України / І.В. Крючкова: монографія / за ред. Б.Є. Кваснюка. – К.: Наукова думка, 2004. – 320 с.
8. Інституціоналізація структурної політики на регіональному та муніципальному рівнях [Текст] Аналітична записка // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Вип. 4. – Тернопіль: 2011. – С. 165–172.
9. Рэус Н.И. Мировая практика государственного управления структурными преобразованиями на современном этапе / Н.И. Рэус // Вестник МГТУ. – Том 13, №1. – М: 2010. – С. 31–36.
10. Свінцов О.М. Механізм державного структурного регулювання економіки України та його реалізація / О.М. Свінцов, Н.Я. Скірка, П.П. Гаврилко, О.І. Завійська // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – Вип. 21.09. – Львів: 2011. – С. 265–271.
11. Сотник І.М. Основні напрямки структурних зрушень з метою забезпечення сталого розвитку України / І.М. Сотник, А.О. Шаповал // Економічні аспекти екологізації суспільно–господарських відносин. – №2. – Суми: 2010. – С. 5–13.
12. Сухарев О. Государственное регулирование экономики: инвестиционные аспекты промышленной и региональной политики / О. Сухарев // Инвестиции в России. – 2009. – №10. – С. 3–8.
13. Чмир О.С. Комплексне оцінювання структурних зрушень в економіці / С.В. Захарін, О.Ф. Михайленко, О.С. Чмир // Формування ринкових відносин. – 2011. – 9. – С. 3–7.
14. Structural Change and Growth: Trends and Policy Implications / Directorate for Science, Technology and Industry. – Potsdam: OECD. – 2000. – 23 p.
15. Современный экономический словарь: словник–довідник / [уклад. Райзберг Б.А. та ін.]. – М.: ИНФРА–М, 1999. – 479 с.
16. Финансовый словарь [Електрон. ресурс] // Словари и энциклопедии на Академике. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/30034.
17. Соколинский В.М. Государство и экономика: [учеб. пособ. по курсу «Экономическая политика» («Макроэкономика»)] / В.М. Соколинский. – Москва: Финансовая академия при правительстве Российской Федерации, 1996. – 133 с.
18. Нестерова. А.Д. Государственное регулирование экономики / А.Д. Нестерова. – Калининград: Калининградский университет, 1997. – 63 с.
19. Костюнина Г.М. Интеграционные объединения мира / Г.М. Костюнина, Н.Н. Ливенцев // Мировая экономика и международные экономические отношения: учебник / Под ред. А.С. Булатова и Н.Н. Ливенцева. – М., Магистр, 2008. – С. 164–187.
20. Гумилевский А. Экономика Южной Кореи: опыт структурной перестройки / А. Гумилевский, В. Максимов, А. Шишков // Внешняя торговля. – 1996. – №3. – С. 44–47.
21. Меры по повышению инвестиционной привлекательности Германии [Электрон. ресурс] // Торговое представительство Российской Федерации в Федеративной Республике Германия. – Режим доступа: http://www.rfhwb.de/Index/Economy_de/Investments.htm
22. Промышленная политика европейских стран / [Под ред. Н.В. Говоровой]. – М.: Ин–т Европы РАН: Рус. сувенир, 2010. – 214 с. – (Доклады Института Европы / Учреждение Российской акад. наук, Ин–т Европы РАН; №259).
23. Хамитова Д.Р. Анализ антидепрессивной региональной политики в Руре / Д.Р. Хамитова // Документ. Архив. История. Современность, 31.10.2004, вып. №4 [Электрон. ресурс] // Департамент «Исторический факультет» Института гуманитарных наук и искусств Уральского федерального университета: офиц. веб–сайт. – Режим доступа: <http://hist.usu.ru/dais/vols/vol4.htm>
24. Ковачев Д.А. Конституционное право государств Европы: [учеб. пособие] / Д.А. Ковачев. – М.: Волтерс Кluver, 2005. – 320 с.
25. Основные направления социально–экономической политики Правительства Российской Федерации на долгосрочную перспективу (2000–2010 годы) [Текст] Проект, 2000 г. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.budgetrf.ru/Publications/Programs/Government/Gref2000/Gref2000000.htm>.
26. Стратегия 2010: планы и результаты [Текст] 28 мая 2010 года, 13:15 [Электрон. ресурс] // Forbes. – Режим доступа: <http://www.forbes.ru/column/50383-strategiya-2010-plany-i-rezulatty>
27. Прогноз социально–экономического развития Республики Казахстан на 2011–2015 годы [Текст]: одобрен на заседании Правительства Республики Казахстан, Протокол №16 от 31.08.2010 г. [Электрон. ресурс] // ПАРАГРАФ. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30815079
28. Перкинс Дж. Исповедь экономического убийцы / Джон Перкинс. – М.: Претекст, 2012. – 352 с.